

ÉPÍTÉSTÖRTÉNETI TUDOMÁNYOS DOKUMENTÁCIÓ és ÉRTÉKLELTÁR

Építmény: Városháza

Cím: Pécsvárad, Szentháromság tér 3.

Adatfelvevő: Szabó Tamás
21-0376 műemléki értékek dokumentálása
7635 Pécs, Bálicsi út 50. – 20/546 07 60

Munkatárs: Gyenes-Szabó Virág
okleveles építész-mérnök, műemlékvédelmi szakmérnök

Készült: 2016. szeptember

TARTALOMJEGYZÉK

Alapadatok	3
1. ÉPÍTÉSTÖRTÉNETI TUDOMÁNYOS DOKUMENTÁCIÓ	
1.1. Településtörténet	5
1.2. Telektörténet	6
1.3. Részletes leírás	11
1.4. Építéstörténet	12
1.5. Javaslat és értékelés	14
2. ÉRTÉKLELTÁR	
2.1. Azonosító adatok	16
2.2. Épület alapadatai	16
2.3. Homlokzatképzések és díszítmények	17
2.4. Védett műemléki értékek helyiségek adatai	19
Irodalomjegyzék	30
Források jegyzéke	30
Mellékletek jegyzéke	31
Fotómelléklet	32
Tervmelléklet	37

ALAPADATOK

Városháza, Pécsvárad

Építésének éve: 1857.

Építette: Gianone Ágoston

Az épület a 191/2001. (X. 18.) Korm. rendelet 2015. XII. 30-tól hatályos besorolása szerint:

II. bírság kategóriájú műemlék

azonosító	1882
törzsszám	308
védettség	Műemléki védelem
jelleg	Építmény
név jellemző	Mai
eredeti kategória	Középület
eredeti főtípus	oktatási és gyermekintézmény
eredeti típus	szakmunkásképző
megye	Baranya
helység	Pécsvárad
cím	Szentháromság tér 2.
helyrajzi szám	902

A hivatalos adatbázisban szereplő adatok az épület védetté nyilvánításának időpontjából származnak. Akkor valóban szakmunkásképző intézet volt.

Jelenleg Pécsvárad Polgármesteri Hivatalának, illetve a Kormányhivatal intézményeinek ad otthont az épület.

Funkciója szerint: Városháza

A település térképe, szürkével jelölve a városháza

ÉPÍTÉSTÖRTÉNETI TUDOMÁNYOS DOKUMENTÁCIÓ

1.1. Településtörténet

Pécsvárad településről gazdag forrásanyag áll rendelkezésre a Baranya Megyei Levéltárban, a Pécsi Püspöki Levéltárban, valamint a településnek és környezetének történetét vizsgáló kutatók publikációiban.

Ebben a sorban különösen sok, és hasznos információval szolgál egy monográfia, melyet 2001-ben adtak ki¹. Ennek egy fejezete külön is feldolgozza azt az időszakot, amely a plébániaház építése szempontjából a legfontosabb volt².

Az egyház és a település életében jelentős eseményeket dolgoztak fel egy másik gyűjteményes munkában, mely az 1710-től 1777-ig élt Klímó György püspök életével, munkásságával foglalkozik. Mivel Pécsvárad római katolikus plébániája az esztergomi egyházmegye ún. „exempt” területén volt, ezért az egyház igazgatás szempontjából komoly jelentősége volt annak, hogy ezt a plébániát a pécsi püspökséghez csatolják. A tanulmány ennek a folyamatnak az állomásait dolgozta fel³.

A régészeti kutatások a település kedvező fekvése miatt Kr. e. 2500-2800 éves társadalmak nyomait is kimutatták a környéken. A magyarok megtelepedése a Kárpát-medencébe történt bejövetelüket követő években megtörténhetett ezen a környéken. A Várban találtak XI. századi sírokat, tehát az államalapítás időszakából már biztos magyar jelenlét mutatható ki⁴.

A Pécsvárad apátság alapítólevele 1222-28 között készült, és bizonyítja, hogy ettől az időtől kezdve jelen volt, és komoly súllyal bírt a római katolikus egyház a környéken⁵.

Két temploma is volt már a legkorábbi időkben a mai plébániaház közelében, így bizonyos, hogy a település ezen része lehetett az egyházi élet egyik központja. Az egyházi élet gazdasági alapjait az apátsági uradalom, majd később a közalapítványi uradalom teremtette meg, melyek központja Pécsvárad volt. Az összes közalapítványi birtokok területi alapon kerületekre volt felosztva, melyek mindegyike több uradalomból állt.⁶

Az 1793-as adatok szerint a Pécsvárad kerület uradalmainak 57 községe volt. Az 1700-as évek elejétől kezdődő 200 éven át uradalmak tisztviselői feladatait közel 50 fő látta el. Ezek az emberek a társadalom felső rétegeit képviselték, hiszen tisztartók, számtartók, ispánok voltak. Ezek az adatok azt jelzik, hogy a település szinte városi ranghoz mérhető gazdasági tevékenység helyszíne volt, és folyamatosan jelen volt nagyobb számban az értelmiség is.

¹ PCSVÁRAD 2001

² PÉCSVÁRAD 2001 - BORSY

³ KLÍMÓ 2011

⁴ PÉCSVÁRAD 2001 - GÁBOR

⁵ PÉCSVÁRAD 2001 – GÁLLOS

⁶ PÉCSVÁRAD 2001 - BORSY

A település fejlődését a XIX. sz. második felében lezajló közigazgatási változások jelentősen befolyásolták.⁷ Az 1850-es évtől kezdve, egy rövid időszak kivételével (1861-1871) járási székhely volt. Járásbírósági épülettel rendelkezett, és itt volt a járás egészségügyi-, pénz- és adóügyi-, anyakönyvi- és telekkönyvi hivatala is. Az átszervezés után a Pécsváradi Járáshoz 31 852 fővel, és 9 négyzetmérföldnyi területtel 36 település tartozott. Pécsváradon már akkor volt börtön, és komoly létszámú fegyveres testület állomáshelye volt.

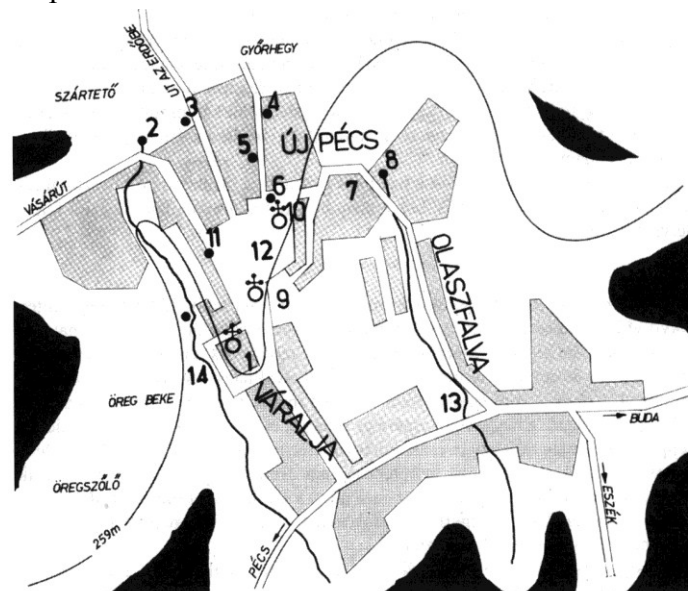
A fentiekben vázolt igazgatási funkciókat ellátó tisztviselőknek helyre volt szüksége, ezért a képviselők tanácsulése 1854 áprilisában határozatot hozott arról, hogy új városháza épületet építsenek. Az erre felkért Piatsek János és Giannone Ágoston tervei közül az utóbb építész terveit fogadták, és ez alapján készült el 1857-re az új, emeletes városháza.

A városháza elkészülte utáni évtizedekben a település közjogi helyzete többször, többféle módon is változott. Ezek a változások minden bizonnyal kihatottak a Városháza szerepére, a benne elhelyezett hivatalokra. Ez azonban már az építéstörténet témájába tartozik.

1.2. Telektörténet

A városházához tartozó telek kialakulásával kapcsolatosan elég kevés adatot sikerült fellelni. A korai állapotokról a már hivatkozott monográfia tartalmaz adatközlést.

Az első térképvázlat az 1259-es határleíráson alapszik.⁸ Ez nem tekinthető hiteles térképnek, egyfajta település-szerkezeti rekonstrukció. Annyi mindenképpen figyelemre méltó, hogy a két ma is álló templom már szerepel a térképen, és a városháza körüli településszerkezet sokban hasonlít a mai állapothoz.

Pécsvárad térképvázlata az 1259. évi oklevél határleírása alapján.

1. Monostor, 2. Csigerkútja, 3. Thenes fia Gergely háza, 4. Lenguenc fia, János háza, 5. Urbán háza, 6. Hotfing fia Bok háza, 7. Németség utcaja, 8. Gyulakútja, 9. Szent Péter (Szent Miklós [?]-ma Nagyboldogasszony) templom, 10. Mindenszentek temploma, 11. Gergely pap háza, 12. Felső piac, 13. Alsó piac, 14. Régi Kálvária.

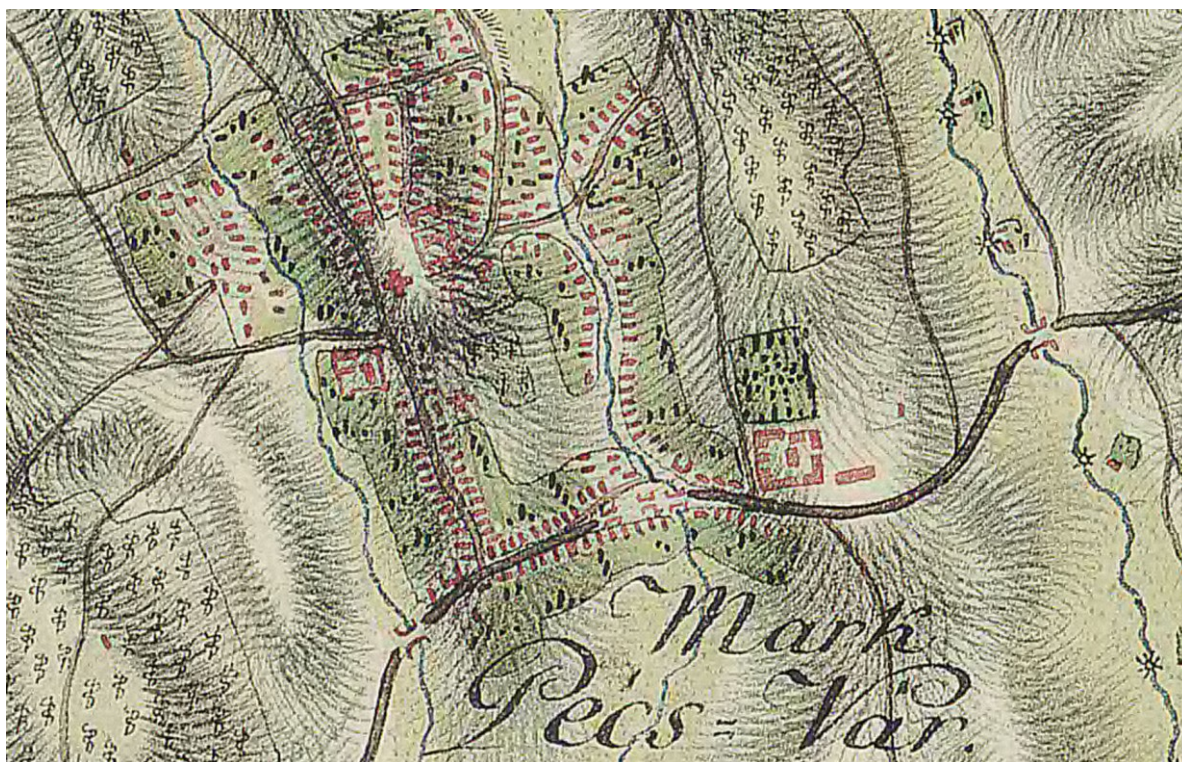
RAJZOLTA SZÜJÁRTÓ KÁLMÁN

9

⁷ PÉCSVÁRAD 2001 – MÁRFI

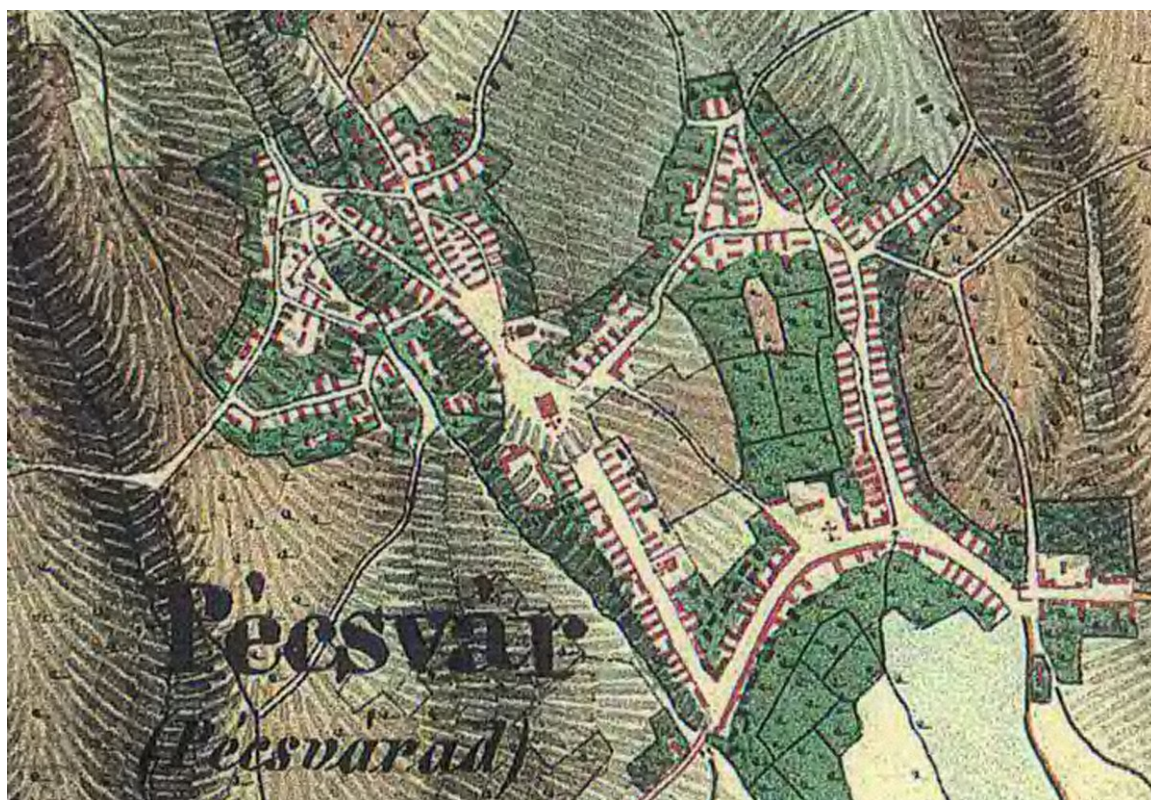
⁸ PÉCSVÁRAD 2001 – GÁLLOS

⁹ PÉCSVÁRAD 2001 – GÁLLOS

Az első katonai felmérés térképe

Időrendi sorrendben a következő ábrázolás az 1780-as évek közepén készült első katonai felmérés térképe. A térkép léptékénél fogva sem tartalmaz részletesebb ábrázolást, így annyit lehet belőle megállapítani, hogy a környező utcák elrendezése – a település szerkezete – nem változott. A városháza (feltételezett) területén több épületet is jelöl.

A második katonai felmérés térképe

Az ábrázolás részletességének problémája az 1860-as évek körüli időszakban készült második katonai felmérés térképére is igaz, azonban jól kivehető a rendelkezésre álló adatok szerint akkorra felépült épület piros foltja – ami a térképi jelkulcs szerint masszív anyagból készült épületet jelent. Határozottan kivehető a nagyobb városi tér, valamint a főúthoz közel a szentháromság szobor (akkori ábrázolással kereszt) megléte.

Ugyancsak fontos, hogy az épülettől észak-nyugatra már akkor is állt egy, a jelenlegi állapottal azonos helyzetben lévő épület.

A városháza épülete mögött ma nagyobb alapterületű kiszolgáló (gazdasági) épületek állnak. Ezek korai meglétét is igazolja a térkép, bár a jelkulcs szerint akkor ezek fából készült épületek voltak.

A két katonai felmérés közötti időszakban, a XIX. század elején készült ábrázoláson¹⁰ a ma is látható térszerkezet már kialakult. A Szentháromság szobor állt, és a jelenlegi városháza helyén is volt épület.

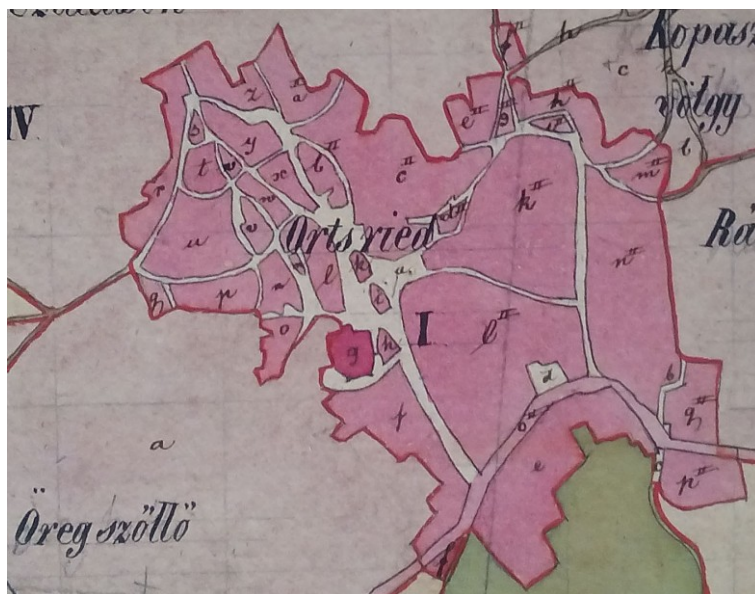
Egy 1854-ben készült felmérés alapján készült ez a térkép, melyet készítője „vázlat” címmel illetett, és minden bizonnyal Pécsvárad és környezetének lakott (beépült) területeit határolta be az egyéb részekről (pl. nádasok).

A jelenlegi városháza körüli telkek beépítettként kerültek ábrázolásra. A térkép csak a nagyobb, szélesebb, fontosabb közlekedő utakat, közttereket ábrázolja. Az épület környezetéből a kisebb utcák nem szerepelnek, viszont a mai Szentháromság tér területe már akkor is jelentős közterület volt.

A városháza felépítésére szolgáló telken – a mezőváros tanácsulési jegyzőkönyvének az 1854. április 17-i bejegyzése szerint – szénapajta, birkastálló és fészerek voltak. A tulajdonosa minden bizonnyal a község lehetett, mert az iratok nem említenek telekvásárlást.¹¹

¹⁰ BML – molnárok céhlevele 1821-ből

¹¹ SONKOLY 1991

Pécsvárad 1854-ben¹²Pécsvárad 1864-1887 között¹³

Az 1864-ben készült kataszteri térképet 1887-ben felülvizsgálták, kiegészítették. A városháza az akkori 683-hrsz-ú telken állt. Ezzel keletről szomszédos volt a 682-es hrsz-ú telek, illetve nyugatról volt a 684-es hrsz, melyet az 1887-es felülvizsgálat során „ud” jelöléssel láttak el (talán ez lehetett a leírások szerinti virágoskert, és gazdasági udvar.

Minden bizonnyal mindegyik telek a város tulajdonában volt, mert csak így volt biztosított a zavartalan bejárás az épület oldalsó, és hátsó bejáratainak keresztül.

¹² BML - 1854

¹³ FÖMI

*A légi fotó 1959. 06 02-án készült Pécsváradról.*¹⁴

A városháza és környezete közel azonosnak mondható a mai állapottal. A ma az épület megközelítését biztosító úthálózat még nem épült ki. A főbejáráthoz vezetett a téren át egy egyenes út a Szentháromság szobor nyugati oldalán.

A környék településszerkezete szinte azonos az 1887-es térképen rögzítettekkel.

¹⁴ A légi fotó a FŐMI www.fentrol.hu ingyenes oldaláról került letöltésre 2016. október 26-án. Adat felhasználási engedély szám: 21255.33733.1

1.3. Részletes leírás

A városháza épülete Pécsvárad központjában, a Szentháromság tér északi oldalán található. A városháza telkének egy kisebb része az, ahol az épület áll, egy jelentős terület a épülettől északra fekvő melléképületek mögött van. A telek a Szentháromság térről nyílik.

Az épület kelet-nyugati hossztengeyű, szabályos téglalap alaprajzú, 15,3 m széles, 45,5 m hosszú. Déli homlokzata a telekhatáron áll, nyugati homlokzata egy rövid kerítés szakasz miatt az utcáról nem közelíthető meg. Az épületnek oldalszárnya nincs, távolabb áll az északi és a keleti telekhatár mentén több melléképület.

Az épület földszint plusz egy emeletes, nem alápincézett. Az épületet fedő magastető az utcával párhuzamos gerincű, két végén lekontyolt. A dél-keleti és a dél-nyugati sarkon egy-egy saroktorony szegélyezi az épületet, melyeknek fémlemez fedésű kis toronysisakja van. A tetőgerincet megszakítva nyolc nagyméretű kémény emelkedik ki a tetőből.

Az épület főbejárata a déli homlokzaton van, az oldalbejáratok a keleti és a nyugati homlokzatokról nyílnak. Az északi, udvari fronton álló homlokzaton egy bejárata van az épületnek.

A fő- és a két oldalhomlokzaton is az összes nyílás csúcsíves záródású, kőből kifaragott, vagy habarcsból formált, tagolt keretelésekkel. A tornyok közrefogta 11 tengelyen (4+1+1+1+4) főhomlokzat alján kissé kiugró lábazat fut, mely körbemegy az épületen. A főhomlokzaton, nyugat felé egyre alacsonyabb, mert erre emelkedik a terepszint.

A kaputól jobbra és balra lévő, 5-5 ablak nem egyforma. Az oldalszakaszok szélső ablakai és a középrizalitba esők egyformák. A másik 3-3 ablak parapetjei alacsonyabbak, a kőből kifaragott keretelésükben keresztgerenda van. Ez a helyenként még meglévő lépcsők és az egykori ajtószárnyak tartására szolgáló vasak arra vallanak, hogy itt eredetileg ajtók lehettek.

A háromtengelyes, rövid oldalhomlokzatok csúcsíves nyílásainak díszítése a főhomlokzatéhoz hasonló. Vízszintes osztóként itt is megvan a lábazat, az övpárkány és az egyszerű főpárkány. A földszinti, középső tengelyekben egy-egy, az ablakoknál kicsit szélesebb, budafai homokkő keretes ablak van.

A hátsó, északi homlokzat teljesen dísztelen. Vízszintesen csak az itt is végig futó lábazat és az egyszerű homorú zárópárkány tagolják, függőlegesen osztói nincsenek. Földszintje 12, emelete 14 tengelyes. Ablakai egyenes záródásúak. A földszinten, középen egyszárnyú ajtó nyílik a kapualjba.

1.4. Építéstörténet

Pécsvárad városháza épületének „építéstörténete” a rendelkezésre álló források alapján viszonylag röviden, és szűkszavúan leírható. Pontosán ismertek az adatok, mely szerint a pécsváradai képviselők tanácsulése 1854 áprilisában határozatot hozott arról, hogy új városháza épületet építsenek. Az erre felkért Piatsek János és Giannone Ágoston tervei közül az utóbb építész terveit fogadták, és ez alapján készült el 1857-re az új, emeletes városháza. Az épület megvalósítását is Giannone vezette, neve több, az építkezéshez felvett kölcsönszerződésen tanúként szerepel.

A képviselő testület elképzelése az volt, hogy ebben az épületben, egy helyen nyerjenek elhelyezést a városi hivatalok. A jegyzői hivatal és a jegyző lakása mellett, itt kapott helyet a pécsváradai járási főszolgabíró hivatala és lakása, az őrtanya és a börtön. A déli oldal földszintjén 6 db boltot alakítottak ki, melyeknek utcáról nyíló bejáratai voltak.

A levéltárban¹⁵ fennmaradt két eredeti tervlap az épületről. Egy alapozási alaprajz, és egy földszinti alaprajzot és főhomlokzatot ábrázoló tervlap. Emeleti alaprajz nem maradt fenn. Ezek közül a legfontosabb a földszinti alaprajz. Ennek tanulmányozása alapján a következőkkel lehet jellemezni az épület eredeti elrendezését:

- Az épületben 3 lépcsőház létesült. Egy a középső bejáratból induló díszlépcső, és két lépcső az épület keleti és nyugati végében.
- A földszint eredetileg nem volt „középfolyosós” alaprajzi elrendezésű. A keleti szárnyban csak egy hosszanti főfal volt, a nyugati szárnyban a kettős főfal egy-egy szakaszon megépült. Ez a struktúra az alapozással összhangban van.
- A földszinti helyiségek jelentős részének önálló, külső megközelítése volt. A déli homlokzatra a főkapun kívül 7 db ajtó nyílt, míg a keleti és a nyugati oldalon 1-1 ajtó volt. Az északi homlokzaton a főkapun kívül legalább 4 ajtó lehetett.

A déli homlokzatról készült korabeli metszetek és fotók az ott kialakított ajtókat sokáig meglévőnek ábrázolják. Egy, az épület múltjáról készült tanulmány¹⁶ szerint a térre néző vasajtókat csak 1950-ben szüntették meg, és falazták be a parapeteket. Ez a megállapítás összhangban van Gebauer Ernő festményével, melyen 1955-ben már csak ablakokat festett a városháza földszintjére a művész.

Az eredeti alaprajz, valamint az alábbiakban még ismertetésre kerülő leírás alapján úgy ítélem, hogy az eredeti állapotban az emelet keleti szárnya elsősorban csak a keleti oldallépcsőn át volt megközelíthető. Az emeleten központi helyet elfoglaló dísz- (tanács-, bál-) teremhez a díszlépcsőn lehetett feljutni. Nem biztos, de nem is zárható ki, hogy az emeleten a nyugati oldallépcső és a díszlépcső között volt átjárási lehetőség.

¹⁵ BML 1854

¹⁶ GÁLLOS 2007

A városháza építésének 150. évfordulóján Pécsvárad Város Önkormányzata emlékfüzetet adott ki, melyben Gállos Orsolya írt egy múltba visszatekintő cikket. Ebben egy család visszaemlékezése alapján mutatja be az épület 1941. utáni használatát.

Az épület földszintjének keleti és nyugati szárnyában volt a főszolgabírói hivatal.

A nyugati torony földszintjén a térre nyílt a helyi rendőrség. Ehhez kapcsolódott a főkaputól balra, északon a fogda. Ez három helyiségből állt, és az északi oldalon az udvarra néző ablaknyílásai voltak.

Az emelet keleti szárnyában volt a körjegyző lakása. Észak felől gyerekszoba, konyha, fürdő. A déli, utcai fronton egy szoba, háló és ebédlő volt. A lakást a keleti oldallépcsőn át lehetett megközelíteni, illetve a fölépcsőn át úgy, hogy a körjegyző hivatalát egy ajtó választotta el a lakástól.

A körjegyzői hivatal az emelet nyugati szárnyának északi oldalán kapott helyet 2-3 helyiségben. A nyugati szárny déli oldalán volt a segédjegyző lakása. A két lakás közt volt egy tanácskozási szolgálat, a mainál kisebb nagyterem¹⁷

Az épületből 1944-körül kikerült a rendőrség.

1950-ben megalakultak a tanácsok. Ekkor az összes korábbi funkciót kiköltöztették az épületből, és a járási tanács foglalta el a városházát. Itt kapott még helyet a tisztiorvosi hivatal, és a katonai kiegészítő parancsnokság is. Ekkor szüntették meg a térre nyíló vasajtókat, és valószínűleg ekkor szűkítették le az északi nagykaput.

A pécsvárad járás 1966-ban szűnt meg, és ekkor költözött az épületbe a Mezőgazdasági Szakmunkásképző Intézet. Az iskolai funkció újabb, jelentős változtatásokat igényelt. Csak ekkor létesültek az épületben korszerű WC-k, mert korábban csak udvari illemhelyek voltak.

1984-ben felépült új helyen, egy korszerű szakmunkásképző, így az akkor még Baranya megye tulajdonában álló épületben elkezdődött egy felmérési munka. Ezt Szilágyi Domokos építész mérnök főiskolai diákjaival végezte, és több javaslatot is kidolgoztak az épület további hasznosítására.

A felmérési munkák eredményeként a Baranya Megyei Tanács 1988-1991 között az épületet helyreállíttatta. Ennek a munkának a keretében készített az OMF Pécsi Kirendeltségének munkatársa, Sonkoly Károly egy alapos és részletes kutatási dokumentációt. A felújítás során sajnos nem mindenben tudták követni a kutató által feltárt értékekre vonatkozó javaslatokat, nyilván a funkcionális igények miatti elvárások miatt.

Az épület 1990-ben ismét Pécsvárad tulajdonába került. Az önkormányzat 1991 január 22-i testületi ülésén úgy döntött, hogy kerüljön vissza az eredeti funkció az épületbe, és legyen ismét Városháza.

¹⁷ A visszaemlékezés Dr. Kófiás Mihály elmondása alapján, 2007-ben került rögzítésre.

1.5. Javaslat és értékelés

Az épület több időpontban, többféle felújításon, átépítésen esett át. Az átalakítások legjelentősebb része a belső tereket érintette, de a főhomlokzat megjelenése is alaposan megváltozott az idők során.

A homlokzati nyílászárók közül gyakorlatilag egy sem tekinthető eredetinek.

A vasalatok, a tok- és szárny profilok alapján az elmúlt évtizedekben kerülhettek a helyükre.

A korabeli rajzok és képeslapok alapján kimondható, hogy a földszinti és az emeleti ablakok alaptípusa a kétszárnyú, nyolc-nyolc üvegtáblás szárny, melyek felett a csúcsíves felső ablaktáblában két középről kifelé ívelő osztás között egy kör alakú belső osztó van. A felső ablakok ilyen kialakítása látható pl. az emeleti díszterem két szélső ablakánál is.

Az emeleti ablakokon (valamikor) beépítettek egy közbelső fix osztást, így 2-2 kétszárnyú ablak lett a korábban fix osztás nélküli külső szárnyakból. Az egyik, 1909-es keltezésű fotón látszik több emeleti ablaknál is egy markánsabb középső osztó elem, véleményem szerint azok csak a szárnyon belüli vastagabb profilú osztások lehettek, semmiképpen tokosztók.

Az ablakok felújítása/cseréje során javaslom az eredetihez közeli megjelenés visszaállítását, különösen a felső, fix üvegezésű elemek esetén jó volna a korábbi, egységes megjelenés helyreállítása. A belső ablakok esetleges cseréjével összhangban – tervezői közreműködéssel – a külső ablakok egyszárnyúvá (vissza) alakítását javaslom.

A földszinti bejárati kapu már nem az, amit az 1991-es tanulmányban lévő fotók tartalmaznak, azonban ezt a jelenlegi formájában elfogadhatónak, jónak tartom.

A földszinten az épület építésekor a középrizalit mellett 3-3 kívülről megközelíthető helyiség volt, kétszárnyú, oldalra kihajtható fatáblás külső zárással, belül az ablakokhoz hasonló osztású, kétszárnyú ajtólapokkal. Az ajtók feletti keresztgerendák felett egy-egy ablakbetét volt. A két szélső nyíláson nem volt külső tábla, azonban a nyílások a padozatig tartottak, és a nyílászáró úgy lehetett kialakítva, mintha 1-1 tömör lábazatú ajtólap lenne ott.

Már az 1909-ben készült fotókon látszik, hogy az ajtók feletti ablakokat befalazták, de lehet, hogy már az ajtók helyett ablakok voltak, és azok alatt is falazott parapet volt.

A jelenlegi állapot elfogadható, vélhetően nem lesz már olyan funkcióváltás, amely indokoltá tenné a teljesen eredeti nyílásrend visszaállítását. A földszinti ablakok alsó szárnyai kifelé nyílnak, ami az eredeti állapotnak megfelelő. Az emeleti ablakszárnyak befelé nyílnak, ami viszont nem indokolt – mert épp ezekről vannak ábrázolások, hogy kifelé nyíltak.

A nyugati és keleti sarkokon álló tornyok dél homlokzatain egymás felett 1-1 ablak van, míg a tőlük jobbra és balra lévő falszakaszban egymás felett 1-1 befalazott ablaknyílás, vakablak van. Ezek újabb kori beavatkozások, hiszen az 1866-ban készült ábrázoláson, és az 1909-es fotókon is ablakok vannak a nyílásokban. Az ablakok a Gianone-féle tervlapokon is láthatóak.

A földszinti nyíláskeretezések jelentős része budafai homokkő, melyeket most – vélhetően több réteg – festék fed. Szükségesnek tartok egy szakértői vizsgálatot arra vonatkozóan, hogy mikor kerülhettek rá a festések. Álláspontom szerint eredetileg nem voltak festve.

A kőfelületek letisztítását, javítását, pótlását és konzerválását javaslom, amennyiben beigazolódik a feltevésem.

Az épület történeti homlokzati színezésére vonatkozó álláspontomat az értékleltárban kifejtettem. Javaslom szakemberrel megvizsgáltatni a falakra, és díszítő elemekre felhordott festékrétegeket, keresve a legrégebbinek nyilvánítható réteget és színt.

Hosszabb távon javaslom a teljes homlokzatra vonatkozó vizsgálatok alapján többvariációs színterv elkészítését, mely a kutatások során feltárt adatokra alapszik. Az 1909-es színezett kép egy egészen más színharmóniát tükröz, bár tudjuk, hogy ezek színhűsége nem igazolható hitelt érdemlően.

Az épület a korabeli ábrázolások szerint „szabadon álló” lehetett, de legalábbis a hosszhomlokzata és a két rövid homlokzat szabadon érvényesülhetett.

Jelenleg, a nyugati rövid homlokzatot a torony mögött, a falra merőlegesen megépített közel 2,0 m magas téglakerítésfal zárja le úgy, hogy mögötte használaton kívüli, kis „udvar” van gyomosan, szemetesen. Javaslom a kerítés elbontásával ezt a homlokzatot is megnyitni, mert a Szentháromság tér nyugati oldala felől így egységében lehetne látni a két homlokzatot.

Vagyonvédelmi zárást az épület észak-nyugati sarkánál lehetne létesíteni.

A belső tereket a másfél évszázad alatt annyiszor alakították, változtatták, hogy azok már teljesen elvesztették eredeti értékeiket. Ahogy már jeleztem, az emelet első alaprajzát nem ismerjük, csak gyaníthatjuk, hogy a mai középfolyosós rendszer ebben a formában nem volt meg. A földszinti középső hosszfőfal az emeleten is megismétlődik. A földszinti – viszonylag sűrű – harántfalas osztás minden bizonnyal az emeleten is ismétlődhetett. Ez azért is valószínű, mert a leírások alapján a díszterem kivételével az emeleten is sok, kisebb helyiség volt úgy az északi, mind a déli oldalon. Ezt ma már teljesen átalakították. Visszaállítása hiteles adatok hiányában nem javasolható.

Az emeleti díszterem tükörboltozatának helyreállítását mindenképpen javaslom. Sonkoly Károly feltárta a terem eredeti díszítő festését, melyet újra lemeszeltek. Ennek feltárása és szakszerű restaurálása szükséges lenne.

A földszinti folyosó nyugati szakaszán szintén feltártak eredeti díszítő festést, melyet itt is visszameszeltek. Ennek feltárására, restaurálására szintén szükség lenne, bár az alárendelt szerepű épületszárnyban sajnos kevésbé érvényesülne.

2. ÉRTÉKLELTÁR

2.1. Azonosító adatok

azonosító	1882
törzsszám	308
védettség	Műemléki védelem
jelleg	Építmény
név jellemző	Mai
eredeti kategória	Középület
eredeti főtypus	oktatási és gyermekintézmény
eredeti típus	szakmunkásképző
megye	Baranya
helység	Pécsvárad
cím	Szentháromság tér 2.
helyrajzi szám	902

2.2. Épület alapadatai

Az épület földszinti falai téglából készültek, valamint egyes helyeken követ is beépítettek a falakba. A földszinti padlószint a főbejárat előtti járda szintje felett mintegy 32,0 cm-el van. A belső hossz, és harántfalak is téglából épültek. A nyílásáthidalások boltozással készültek. A földszint feletti földem téglaboltozatos – csehsüveg boltozattal. A teherhárító boltövek a harántfalak felett készültek.

Az emeleti hosszfőfalak vastagsága nem azonos a földszintiekével, itt már csak 65,0 cm a falvastagság. A nyílás áthidalások ezekben a falakban is boltozottak.

Az épület földszintjén és emeletén nagyon sok válaszfalbontás, és építés volt az elmúlt 70-80 évben. Ennek során eredeti falakat kiváltottak, és kibontottak, új falakat építettek, Az új falakban mér egyenes nyílászáródások vannak – minden bizonnyal korszerű áthidalók beépítésével.

Az emeleti szint felett alulról sík, vakolt felületű fafödém van, melytől a fedélszék el van emelve, és szerkezetileg is külön épült. A földem a padlástérben padlástéglával van burkolva. Ez a két megoldás így együtt képezi a „tűzmentes” földemet.

A fedélszék hagyományos, két állószékes fedélszék. A főállások székoszlopai a harántfalak felett kialakított alacsony téglafalakra fektetett kötőgerendákra terhelnek. A fedélszék hagyományos hódfarkú cseréppel fedett. A fedés alatt tetőfedési alátétfólia van.

A keleti és a nyugati oldalon a fedélszéket lekontyolták.

Az épületben 8, nagyméretű falazott kémény van. Ezek ma már nem szolgálják az épület fűtését, mert egy különálló melléképületben új kazánház létesült.

2.3. Homlokzatképzések és díszítmények

A városháza épületének részletes és alapos jellemzését elkészítette Sonkoly Károly az 1991-ben lezárt kutatásainak összefoglaló jelentésében¹⁸ az alábbiak szerint:

„A hosszan elnyúló, délre, a térre néző főhomlokzatképét mozgalmassá teszi a két lépcsőben előreugratott középrizalit, amely nem csak magasabb a csatlakozó homlokzat szakaszoknál, de lezárása is sokkal gazdagabb az amazoknál látható, egyszerűbb főpárkányoknál.

A középrizalit zárópárkányát csúcsíves konzolsor támasztja alá, melyre az oldalsó szakaszoknál, középkori remineszcenciát ébresztő, budafai homokkőből kifaragott zinnét ültettek.

Hasonló jellegűek a középrizalit lépcsőinek szélein elhelyezett, karcsú, nyolcszögletű sarokpiléreket koronázó, pici, fogazott pártázatú bástyák is. A középső, magasabb rész lejtős oromzatának kialakítása a romantikus stílusra jellemző, kőből kifaragott zárópárkányára már nem fut át a fogazás. itt kis, csúcsíves záródású padlásablak nyílik, alatta órával.

A fő- és a két oldalhomlokzaton is az összes nyílás csúcsíves záródású, kőből kifaragott, vagy habarcsból formált, tagolt keretelésekkel. A tornyok közrefogta 11 tengelyen (4+1+1+1+4) főhomlokzat alján kissé kiugró lábazat fut, mely körbemegy az épületen. A főhomlokzaton, nyugat felé egyre alacsonyabb, mert erre emelkedik a terepszint. A habarcsból kialakított lábazat alapját a falsík előreugratása adja.

A homlokzat földszintjének közepén a budafai homokkőből kifaragott, profilált keretű, nagy kapu van. Eredeti, homokkő kerékvetőit az idők során erősen átalakították a cementes javításokkal. A kőkeret béléten kazettás díszítést mélyítettek be. A kétszárnyú, mázolt fakapu táblás díszítése is neogótikus formát mutat. Alsó, nyitható része számráthíves záródású. Az öntöttvas kilincsek, kilincscímerek és zárópajzsok neorokokó stílusúak.

A kaputól jobbra és balra lévő, 5-5 ablak nem egyforma. Az oldalszakaszok szélső ablakai és a középrizalitba esők egyformák. A másik 3-3 ablak parapetjei alacsonyabbak, a kőből kifaragott keretelésükben keresztgerenda van. Ez a helyenként még meglévő lépcsők és az egykori ajtószárnyak tartására szolgáló vasak arra vallanak, hogy itt eredetileg ajtók lehettek.

Figyelemre méltó e zsanér-tartó vasak alsó végeinek díszes kiképzése.

A földszinti ablakok alatt üres kötény-teknők vannak. Az emeletet a földszinttől kis kiülésű, profilált övpárkány választja el. Ezt a középrizalit két szélső tagjánál, a párkány alatt egy, a homlokzat síkja alá süllyesztett, fonatos, négykarélyos díszű ornemens szalag gazdagítja. Az emeleti ablakok alatti kötényeken hasonló, süllyesztett reliefek vannak. Ezek több, negatívból sokszorosított stukkó lapból állnak.

Részben neogótikus, részben barokkos az ornamentikájuk.

A főhomlokzat középtengelyét az itt, a kapu felett elhelyezett ikerablak is kihangsúlyozza, amelyet három, karcsú, bimbós fejezetű féloszlop is díszít. A dupla¹⁹ nyílászárók nem egyformák a földszinten és az emeleten lent egy, fent két keresztosztójuk van. Némelyik külső, illetve belső nyílászáró gazdagabb, neogótikus faszerkezete az eredeti, minőségesebb megoldás hírnöke. A nyílászárókat a falsíkban építették be.

¹⁸ SONKOLY 1991 – 3-6 p.

¹⁹ A földszinten nincs dupla nyílászáró. Vélhetően a „dupla” szó tévesen került a leírásba – Szabó T.

A főhomlokzat két szélén, a ház sarkaihoz épített tornyok alsó szintjei nyolcszög alaprajzúak. Ezekből hat oldal áll ki az épületből. Rajtuk szintenként 4-4 ablak illetve vakablak van, mert a homlokzatokba merőlegesen befutó, rövidebb falakon nincs nyílás. ...

A földszinti falmezők felső részén, a főhomlokzati középrizalit földszintjén lévőeknek megfelelő, süllyesztett relief-szalagok vannak az osztópárkány alatt. A tornyok emeleti ablakainak és vakablakainak szélein a kapu feletti ikerablakoknál leírt féloszlopok láthatók. Kötényükben neogótilus stílusú, süllyesztett, stukkó-reliefek vannak. Az ablakok feletti, kerek teknőkben stukkó rozettákat helyeztek el. A sarkokon álló, bázisos faloszlopok az övpárkány alatti, azt golyvázó konzolokról indulnak, s fent fejezeteik a fogazott zárópárkányba érnek. Ennek anyaga a középrizalitokéhoz hasonlóan budafai homokkő.

A torony harmadik, az előzőeknél alacsonyabb és kisebb átmérőjű, kör alapú szintjét az alatta lévőeknek megfelelő tengelyekben elhelyezett vakablakok díszítik, melyeknek szalagkeretelése egyszerűbb. A déli oldal vakablakai alsó részén kisebb világítóablakok nyílnak. A visszafogottabb zárópárkányon elhelyezett tambur fogazott kialakítású. Ezen nyugszanak a barokkos, ívelt formát mutató toronysisakok.

A háromtengelyes, rövid oldalhomlokzatok csúcsíves nyílásainak díszítése a főhomlokzathoz hasonló. Vízszintes osztóként itt is megvan a lábázat, az övpárkány és az egyszerű főpárkány. A földszinti, középső tengelyekben egy-egy, az ablakoknál kicsit szélesebb, budafai homokkő keretes ablak van. Szemöldökgerendáik felett, a felülvilágítót neogótikus vasrács zárja. A nyugati oldal emeleti, középső ablakának köténydisze hiányzik. Az oldalhomlokzatok udvar felőli sarkánál a falsík kissé hátraugrik.

A főhomlokzat és az oldalhomlokzatok festése egyforma, a mezők sárgák, a nyíláskeretelések fehérek. Az ablakok faszerkezetének mázolása sötét ill. fehér.

A hátsó, északi homlokzat teljesen dísztelen. Vízszintesen csak az itt is végig futó lábázat és az egyszerű homorú zárópárkány tagolják, függőlegesen osztói nincsenek. Földszintje 12, emelethe 14 tengelyes. Ablakai egyenes záródásúak. A földszinten, közepén egyszárnyú ajtó nyílik a kapualjba. Ez új kialakítású lehet, csak úgy, mint némelyik ablak. Az eredeti a kétszárnyú, középkeresztosztós, nyolcszemes típus lehet. Az ablakok kereteletlenek, szerkezeteiket a falsíkban építették be. Az emeleten vakablakok is vannak. Az udvari homlokzat barna színezésű.”

Az 1991-ben lezárt kutatással egy időben történt az épület felújítása, belső átalakítása, melyet a kutató felügyelt. Az épület homlokzatain nem történt olyan jellegű beavatkozás, mely a leírás kiegészítését, vagy módosítását indokolná.

2.4. Védett műemléki értékek, helyiségek adatai

A jelenlegi városháza épületének eredeti színezésére utaló adataink nincsenek. A legkorábbi ábrázolások metszetek, melyeken értelem szerűen a homlokzatok világosak, fehérek. Leírások az első időkből nincsenek.

Valamennyivel több adattal szolgál ez az 1909-körül készült képeslap²⁰. Ezen a homlokzat egységesen világos, minden bizonnyal fehér, vagy ahhoz nagyon közeli, világos szín lehetett.

²⁰ GÁLLOS 2007

A festmény a városháza egyik irodájának falán látható. Gebauer Ernő festőművész munkája, 1955-ben készült. Az ábrázolást elég határozottnak, és egyértelműnek tartom. Minden bizonynyal ebben az időszakban a korábbi világos (fehér) színt felváltotta az egységes sárga festés. Amennyiben lettek volna a maihoz hasonló sárga-fehér színváltások, úgy minden bizonynyal valamilyen mértékben jelezte volna a művész.

Ezekből az ábrázolásokból az is kitűnik, hogy az emeleti ablakok alatti kötényeken elhelyezett süllyesztett reliefek színezése nem tér el ilyen markánsan a homlokzat egyéb felületeinek színeitől. Az 1909-es kép szerint mintha a homlokzattal azonosan világos (fehér) lenne, míg a Gebauer festményen nincs eltérés a falak egységes sárgájától.

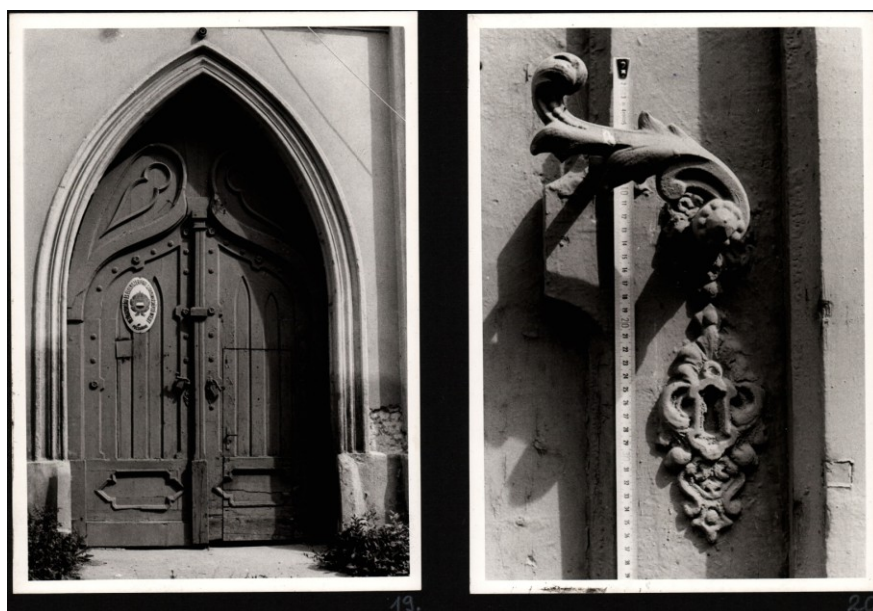
A főbejárati kapu két elem-ből áll. A felső, fix szerkezet nagyon régi, eredeti lehet. A nyíló szárnyak Sonkoly Károly 1991-ben készült fotóin nem egészen így néznek ki, azokat minden bizonynyal újra gyártották egy korábbi állapot alapján. A kaput jelenlegi formájában célszerű megtartani. Értéket képvisel. A kerékvető kövek és a kő kapukeret festékekkel bevont

felületeit javaslom szakszerűen megtisztítani. Ezt követően a szükséges kőpótlások után a kőfelületet eredeti megjelenésében kellene impregnálás után bemutatni.

A kapuról, és annak részleteiről 1991-ben készített fotókat a kutató Sonkoly Károly.

A két, nagyméretű kilincs ma is megvan, szépen rendbe hozva.

Ezek a kapu értékes régi elemei, melyek megtartandóak.

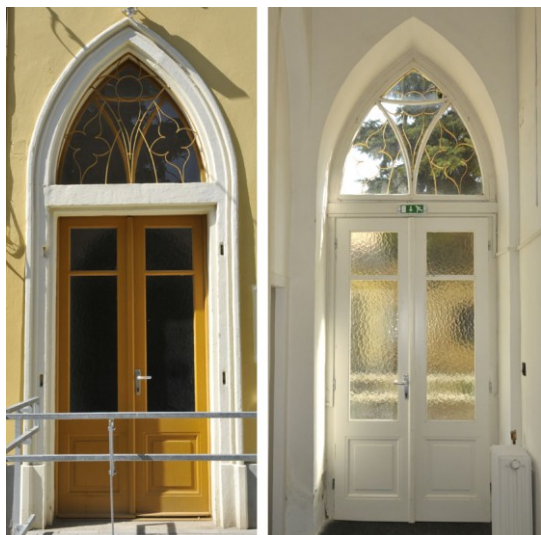

A földszinten a ma ablakként kialakított nyílások egy részében eredetileg ajtók voltak, melyeknek kívül vaslemezzel fedett szárnyai, belül üvegezett ajtószárnyai voltak. Kívülről a kapulapokat tartó ajtópántok még ma is láthatóak. A kapcsolt gerébtokos ablakok újabb kori darabok, különösebb értéket nem képviselnek. A kő ablakkeret festékekkel bevont felületeit javasolom szakszerűen megtisztítani. Ezt követően a szükséges kőpótlások után a kőfelületet eredeti megjelenésében kellene impregnálás után bemutatni.

Az ablakok kutatása során, 1991-ben készült fotók igazolják az utólagos nyílásbefalazást. A képek Sonkoly Károly kutatási jelentésében jelentek meg.

A két saroktoronyon már az építés idején is ablakokat építettek be. A ma is látható nyílászárók azonban minden bizonnyal nem eredetiek, mert szerkezetük és kialakításuk alapján is a közelmúltban beépített ablakokkal azonosak. A két kifelé nyíló alsó szárny hitelesnek mondható – talán eredetileg eggyel több szem volt benne. A felső ablakelem osztása eltér a korabelitől, és a külső és belső szárnyak osztása sem egyforma. A kő ablakkeret festékekkel bevont felületeit javasolom szakszerűen megtisztítani. Ezt követően a kőfelületet eredeti megjelenésében kellene impregnálás után bemutatni.

A két rövid homlokzat bejáratú ajtó egyforma kialakításúak. A kétszárnyú ajtók új szerkezetek a régi kő kapukeret mögé beépítve. A felső, egyrétegű üvegezésű, fix bevilágítók régi elemek, de eredetiségük nem igazolható. Az oldalhomlokzatokról hiteles, eredeti ábrázolás nem áll rendelkezésre. A jelenlegi megjelenés elfogadható, fenntartható a felső bevilágító előtti díszráccsal együtt.

A kő kapukeretek festékkel bevont felületeit javasolom szakszerűen megtisztítani. Ezt követően a kőfelületet eredeti megjelenésében kellene impregnálás után bemutatni.

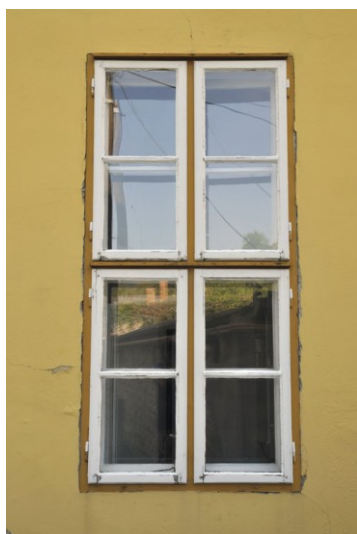

A főbejárat északi homlokzati nyílásának eredeti méretét az 1991-es kutatás feltárta, a fotó is akkor készült. Már akkor is a befalazott kapunyílást rögzítették, azonban ennek méretét jól meg lehet határozni.

A jelenlegi ajtó méltatlan az épülethez, műemléki értéket nem képvisel.

Javasolom a nyílás helyreállítását.

Az új nyílászáró kialakítása, megtervezése tervezői feladat, mivel eredeti kialakítását nem ismert.

Az északi homlokzat földszinti ablakainak főtípusa ez a közepén egy fix osztóval, két-két oldalt nyíló szárnyal kialakított kapcsolt gerébtokos szerkezet. A külső szárnyak kifelé-, míg a belső szárnyak befelé nyílnak.

Mindkét szárnyban egyrétegű üvegezés van.

A szerkezetek újak, vélhetően az 1990-es évek elején indult felújítások előtt kerültek beépítésre. Műemléki értéket nem képviselnek.

A jelenlegi alaprajzi elrendezés nem indokolja ennek a válaszfal méretű faltesttel elválasztott, két egyszárnyú ablaknak a kialakítását. Jelenleg ez a tér egy akadálymentes WC.

A kapcsolt gerébtokos ablak szerkezeti kialakítása egyezik a többi nyílászáróéval. A szerkezetek újak, vélhetően az 1990-es évek elején indult felújítások előtt kerültek be-

építésre. Műemléki értéket nem képviselnek.

A párosan elhelyezett 2-2 kisméretű ablak vélhetően az egykori fogda celláinak ablaknyílásaiba kerültek.

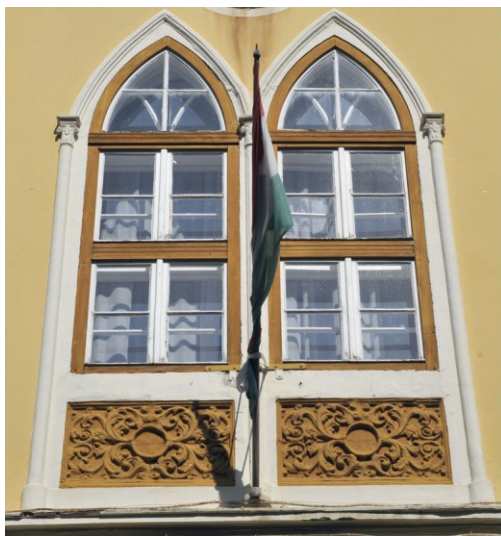
A kapcsolt gerébtokos ablak szerkezeti kialakítása egyezik a többi nyílászáróéval.

A szerkezetek újak, vélhetően az 1990-es évek elején indult felújítások előtt kerültek beépítésre. Műemléki értéket nem képviselnek.

Az emeleti ablakok az 1866-ban készült metszet szerint kialakításukban egyformák voltak, de a ma láthatótól eltérő módon. A korabeli ábrázolás, és az 1906-ban készült fotó alapján azt lehet mondani, hogy alul egy-egy kifelé nyíló szárny volt egyenként 4-4 üvegszemmel. A szárnyak középső osztója kicsit vastagabb volt a másik kettőnél. A felső (véltetően fix) elem osztása egyforma volt mindenhol, a felső jobb oldali kép osztása szerint. A belső szárnyak befelé nyíltak.

A jelenlegi nyílászárók ezzel szemben egy közbelső tokosztással 2-2 befelé nyíló szárnyal készültek. A kapcsolt gerébtokos szerkezetek újak, vélhetően az 1990-es évek elején indult felújítások előtt kerültek beépítésre. Műemléki értéket nem képviselnek.

Az épület emeleti dísztermének dupla ablakai kialakítására a fentiekben leírt értékelés igaz.

A felső, fix ablakok külső osztása sem az eredeti, hanem az egyszerűbb változat.

A kapcsolt gerébtokos szerkezetek újak, vélhetően az 1990-es évek elején indult felújítások előtt kerültek beépítésre. Műemléki értéket nem képviselnek.

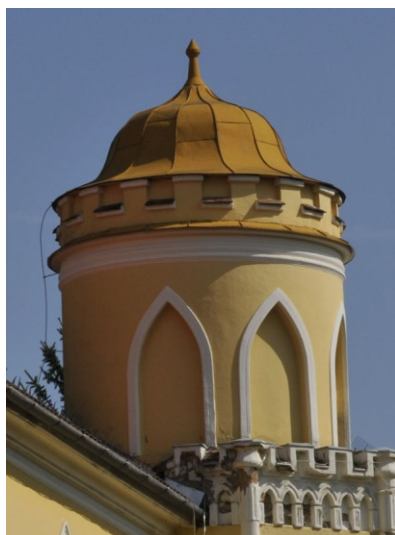
Az emelet nyugati szárnyán, a jelenlegi iroda helyisége ablaka felett egy áthidaló gerenda került valamikor beépítésre. E miatt a felső fixen üvegezett elem a többitől eltérő betéttel készült.

Az északi homlokzaton az emeleti nyílászárók egyformák. A közepén egy erőteljes fix osztóval, két-két oldalt nyíló szárnnyal kialakított kapcsolt gerébtokos szerkezet. A külső és a belső szárnyak is befelé nyílnak.

Mindkét szárnyban egyrétegű üvegezés van.

A szerkezetek újak, vélhetően az 1990-es évek elején indult felújítások előtt kerültek beépítésre. Műemléki értéket nem képviselnek.

A keleti és a nyugati toronyban lévő nyílásokat az idők során befalazták. Az eredeti tervek talán valamilyen zsaluk beépítést mutatja. Az 1866-ban készült metszet úgy jeleníti meg a tornyokat, mintha azokban az alsókhoz hasonló ablakok lettek volna. Az 1909-ben készült fotó mintha már a befalazott állapotot mutatná be. Érdekes, hogy Gebauer Ernő 1955-ben készült festményén határozottan úgy ábrázolja a tornyokat, mintha azokban ablakok lennének.

Azt, hogy korábban nyitott volt igazolja az a leírás, melyet Gállos Orsolya tett közzé: „A keleti toronyban galambok tanyáztak, a nyugati toronyban esténként Udvardy Sándor segédjegyző tárogatózott az 1940-es évek elején...”²¹

A jelenlegi állapot nem tekinthető eredetinek, de a tornyok létjogosultságát is kicsit megkérdőjelezi. Ezeknek a toronyablakoknak mindig volt értelmes funkciójuk és szerepük. A felújítás során javasolom annak vizsgálatát, hogy befalazott nyílások helyett legalább egy-egy, a padlástér szellőztetése szempontjából sem felesleges, zsalugáteres (akár fix) nyílászáró kerüljön a kibontandó elfalazások helyére.

Az emeleti ablakok alatti kötényben ezek a díszek felváltva kerültek elhelyezésre. Ezek több, negatívából sokszorosított stukkó lapokból állnak.

²¹ GÁLLOS 2007

A felületüket sok réteg festék fedi. Eredeti színük nem ismert, de ahogy a homlokzatról már korábban nyilatkoztam, eredetileg világosak lehettek. A díszek szakszerű tisztítását javaslom a színezés felülvizsgálatával együtt. Értékes, megtartandó elemei a homlokzatnak.

A kevés eredetinek tekinthető belső nyílászárók egyike a keleti lépcsőházat az emeleti szinten lezáró ajtó. Mivel az emelet ezen részén eredetileg egy lakás volt, ezért az ajtó szerepe, és eredetisége egyértelmű.

A teljes nyílás két elemből álló, spaletta-szerűen nyíló ajtólap zárja. Felette tömör betét, mely csúcsíves, üres nyílással záródik.

Az ajtó jó állapotban van, értékes eleme az épületnek.

Megtartandó!

A lépcsőházi ajtó mellett nyílik a keleti oldali padlásfeljáró. Ez az ajtó is átvészelte az átalakításokat, szemmel láthatóan eredeti darab. Az ajtólapban egy függőleges, és egy vízszintes osztásban 4 vésett táblás betét van.

Mivel a funkcióját is jól el tudja látni még jelenleg is, valamint jó állapotban van, megtartását javaslom!

A padlásajtóval szembeni ajtó, mely most egy irodába nyílik, még talán eredeti lehet. A pallótok csak mintegy 15 cm széles, a teljes falvastagságot nem fedi le. Az ajtólapban egy függőleges, és egy vízszintes osztásban 4 vésett táblás betét van.

A nyugati lépcsőház melletti padlásfeljáratot ugyan olyan ajtó zárja le, mint amilyen a keleti oldalon is van. Az egyszárnyú, betétes deszka ajtó eredeti. A pallótok csak mintegy 15 cm széles, a teljes falvastagságot nem fedi le. Az ajtólapban egy függőleges, és egy vízszintes osztásban 4 vésett táblás betét van.

Megtartását javaslom.

Az emeleti díszterem kétszárnyú, a teljes falvastagságot átfogó peremes pallótokos ajtója véleményem szerint eredeti lehet. A külső és belső falsíkra fekvő szegések mintázata azonos a többi megtartásra javasolt ajtóéval.

A szárnyakat 2-2 vízszintes osztás 3 vésett táblás betétrel tagolja.

Megtartását javaslom.

A földszinten, az épület nyugati szárnyának északi oldalán volt egykor a fogda. A kő ajtókeret, és mögötte az acél ajtó minden bizonnyal eredeti, a fogda egyik helyiségének ajtója lehetett.

A kő keretet festékréteg takarja, melyet javaslok gondos, szakszerű munkával eltávolítani. A megtisztított köfelületet impregnálás után célszerű lenne természetes felületével megtartani.

Minden bizonnyal eredeti, értékes épületelem, megtartását javaslom.

A földszinten, a kapualjból nyílt egykor a fogda. A kő ajtókereten bizonyosan a fogda ajtója volt (ma már ajtólap nincs).

A kő keretet festékréteg takarja, melyet javaslok gondos, szakszerű munkával eltávolítani. A megtisztított kőfelületet impregnálás után célszerű lenne természetes felületével megtartani.

Minden bizonnyal eredeti, értékes épületelem, megtartását javaslom.

Az épület közép-pontjában elhelyezett íves főlépcső minden bizonnyal eredeti. Az öntöttvas elemekből álló korlát az 1980-as évek végén hiányos volt, azt újabb elemekkel egészítették ki. Az emeleten, a keleti szárny felé vezető

közlekedő újabb építés, a lépcsőház eleganciáján sokat ront. A lépcső eredeti, megtartandó.

Az épület keleti és nyugati melléklépcsői minden bizonnyal eredetiek. Sonkoly Károly kutatása során megállapította, hogy kő fokokból készültek. Ezt ma nem lehet látni, mert a keleti lépcsőt szőnyegpadló, a nyugati vastag, szürke mázolás takarja.

A lépcsők eredetiek, megtartandók.

Hosszabb távon célszerű lenne az eredeti kő felületüket bemutatni tisztítás, konzerválás után.

Az emeleti díszterem emelt belmagasságú, egykor tükörboltozattal készült tér.

A boltozatot és a terem mennyezetét, valamint oldalfalait borító díszítő festés nyomait szintén rögzítették az 1991-es kutatási dokumentációban. A falakat és a mennyezetet fehér festés fedi, mely alatt minden bizonnyal megvannak az eredeti festések. A díszítő festések feltárása, restaurálása nagyban emelné a terem ünnepélyességét, ezért javaslom a restaurálást.

22

A földszinti folyosó nyugati szakaszának boltozatán feltárt díszítő festés, melyet ma szintén meszelés takar. Restaurálása a fentiek szerint kívánatos, és célszerű lenne.

²² A képek Sonkoly Károly 1991-es kutatási dokumentációjában szerepelnek

IRODALOMJEGYZÉK

- BML Pécsváradi molnárok céhlevele 1821-ből
- GÁLLOS 2007 Gállos Orsolya: A városháza a múltban és ma, in: 150 éves a Pécsváradi városháza, szerkesztette: Gállos Orsolya, kiadja: Pécsvárad Város Önkormányzata, Tér Nyomdai és Grafikai Stúdió, Pécs, 2007.
- KLÍMÓ - 2011 Borsy Judit: A pécsi egyházmegye exempt területeinek átvétele 1776-ban, in.: Klímó György püspök és kora, szerkesztette: Pohánka Éva és Szilágyi Mariann, Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtára, Pécs, 2011, Bocz Nyomdaipari Kft. 198-229 p.
- PÉCSVÁRAD Pécsvárad, szerkesztette: Füzes Miklós, kiadja Pécsvárad város önkormányzata, 2011 Pécsvárad, 2011, Molnár Nyomda és Kiadó Kft.
- PÉCSVÁRAD Borsy Judit: Pécsvárad története 1686 és 1848 között, in.: Pécsvárad, szerkesztette: 2011- BORSY Füzes Miklós, kiadja Pécsvárad város önkormányzata, 237-300 p. Pécsvárad, 2011, Molnár Nyomda és Kiadó Kft.
- PÉCSVÁRAD Gábor Olivér: Régészeti emlékek, in.: Pécsvárad, szerkesztette: Füzes Miklós, kiadja 2011- GÁBOR Pécsvárad város önkormányzata, 21-47 p. Pécsvárad, 2011, Molnár Nyomda és Kiadó Kft.
- PÉCSVÁRAD Gállos Ferenc – Gállos Orsolya: Pécsvárad bencés apátsága és települése a középkor- 2011- GÁLLOS ban, in.: Pécsvárad, szerkesztette: Füzes Miklós, kiadja Pécsvárad város önkormány- zata, 103-197 p. Pécsvárad, 2011, Molnár Nyomda és Kiadó Kft.
- PÉCSVÁRAD Márfi Attila: A polgárosodás útján (1867-1914), in.: Pécsvárad, szerkesztette: Füzes 2011- MÁRFI Miklós, kiadja Pécsvárad város önkormányzata, 355-361 p. Pécsvárad, 2011, Molnár Nyomda és Kiadó Kft.
- SONKOLY 1991 A Pécsváradi volt városháza műemléki kutatásának dokumentációja (1991)

FORRÁSOK JEGYZÉKE

- I. KATONAI *Az első katonai felmérés. A Magyar Királyság teljes területe 965 nagyfelbon-
tású színes térképszelvényen (1782-1785). Szelvény: XI.31., készült: 1783.
[Budapest], Arcanum, 2004. [DVD-ROM]*
- II. KATONAI *A második katonai felmérés. A második katonai felmérés térképszelvényei és
azok georeferált változata. 1806-1869. Szelvény: XXX. 63., készült: 1859.
[Budapest], Arcanum, 2006. [DVD-ROM]*
- BML 1854 *Croquis über die Ried- und Culluremweise- Vermessung ger Gemeinde Pécs-
várad - 1854*
- FÖMI *Pécsvárad kataszteri térképe az 1864-es felmérés és az 1887-es felülvizsgálat
alapján*

MELLÉKLETEK JEGYZÉKE

Az épület ábrázolása 1860-ban / Sonkoly Károly közlése	32
Az épület ábrázolása 1866-ban / Sonkoly Károly közlése	32
Az épület egy 1909-es képeslapon / Gállos Orsolya közlése	33
A jelenlegi állapotot bemutató fotók (saját fotók)	33
Felmérési tervek	37
<i>(az eredeti tervlapok, melyeket Giannone készített – BML tulajdonában)</i>	
Felmérési tervek	38
<i>(a felméréseket a PMMF magasépítési Tanszéke készítette 1988-ban)</i>	
Földszinti alaprajz	40
<i>(a tervlapot Zács András építész készítette 2014-ben)</i>	
Felmérési tervek	41
<i>(a felméréseket a PMMF magasépítési Tanszéke készítette 1988-ban)</i>	

FOTÓMELLÉKLET

Az épület ábrázolása 1860-ban

A pécs-vári városház. (Fénykép után rajz. Strohmüller.)

Az épület ábrázolása 1866-ban²³

²³ Megjelent a Hazánk's a külföld c. újság 1866. július 15-i számában

Az épület egy 1909-körül készült képeslapon

Összkép déli irányból 2016-ban

Főbejárat 2016-ban

A kaput „őrző” szobor a nyíló szárnyak felett

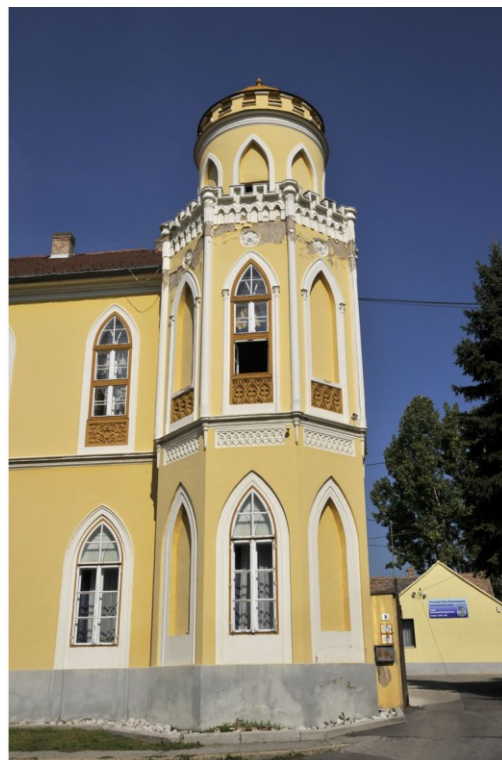
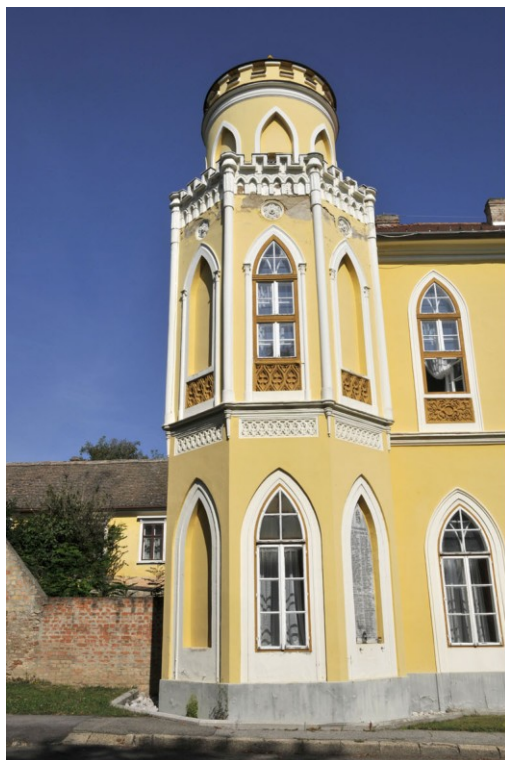
A déli és keleti homlokzat dél-kelet felől

Északi homlokzat észak-kelet felől

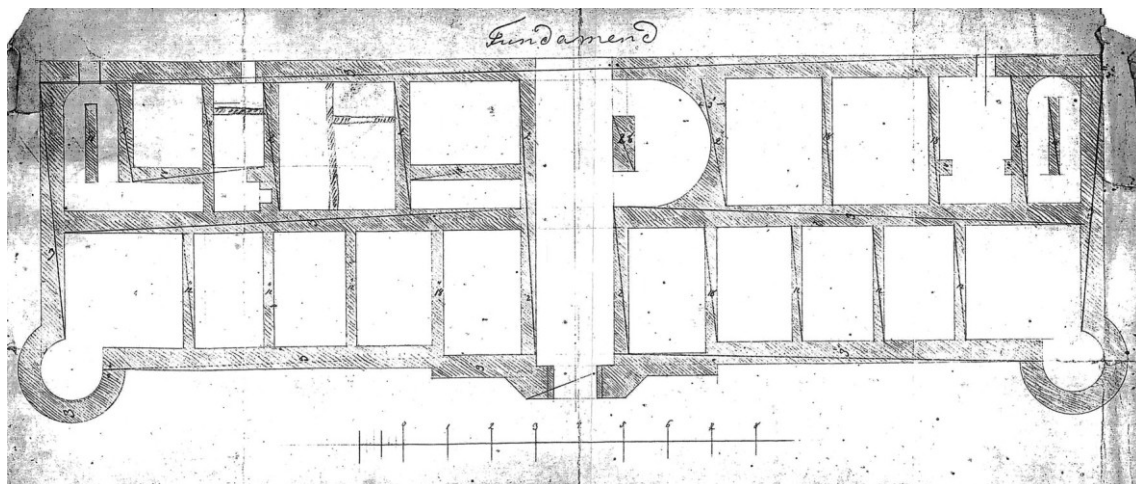

A nyugati homlokzat a földszintet eltakaró téglafallal

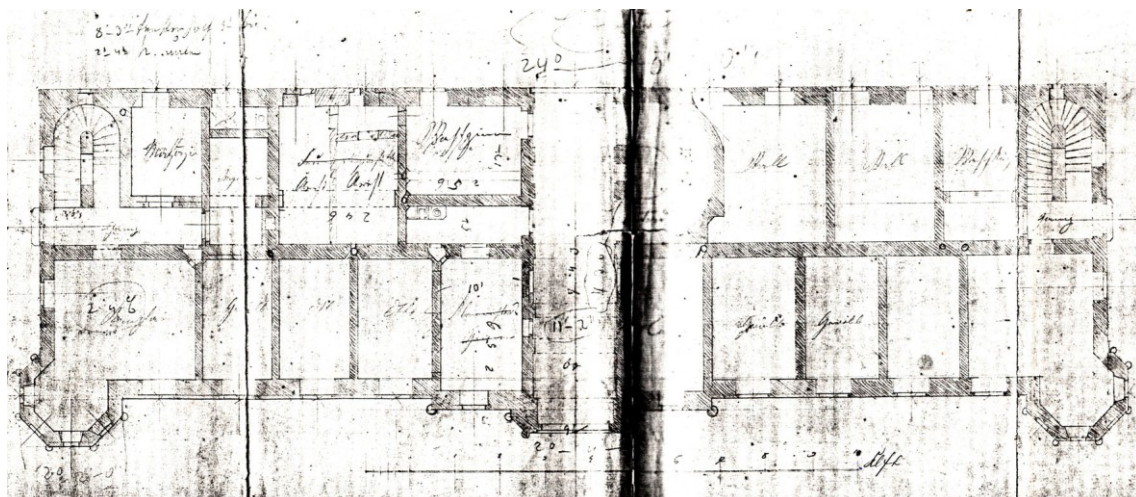

A nyugati és a keleti saroktoronyok

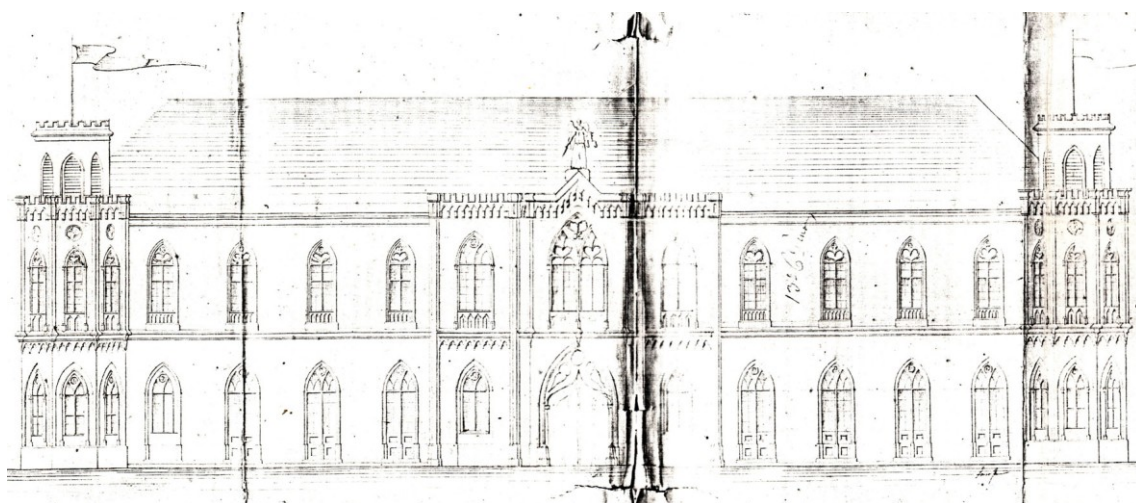
FELMÉRÉSI TERVEK

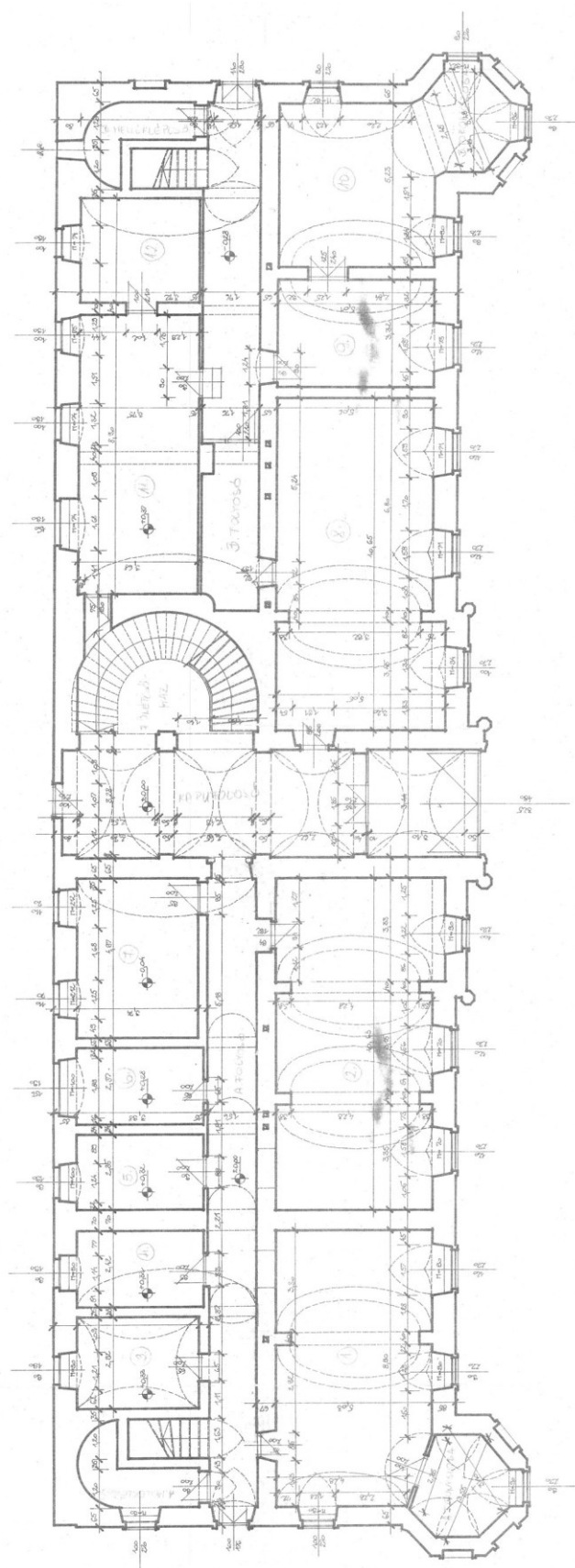
Alapozási alaprajz 1854-ből

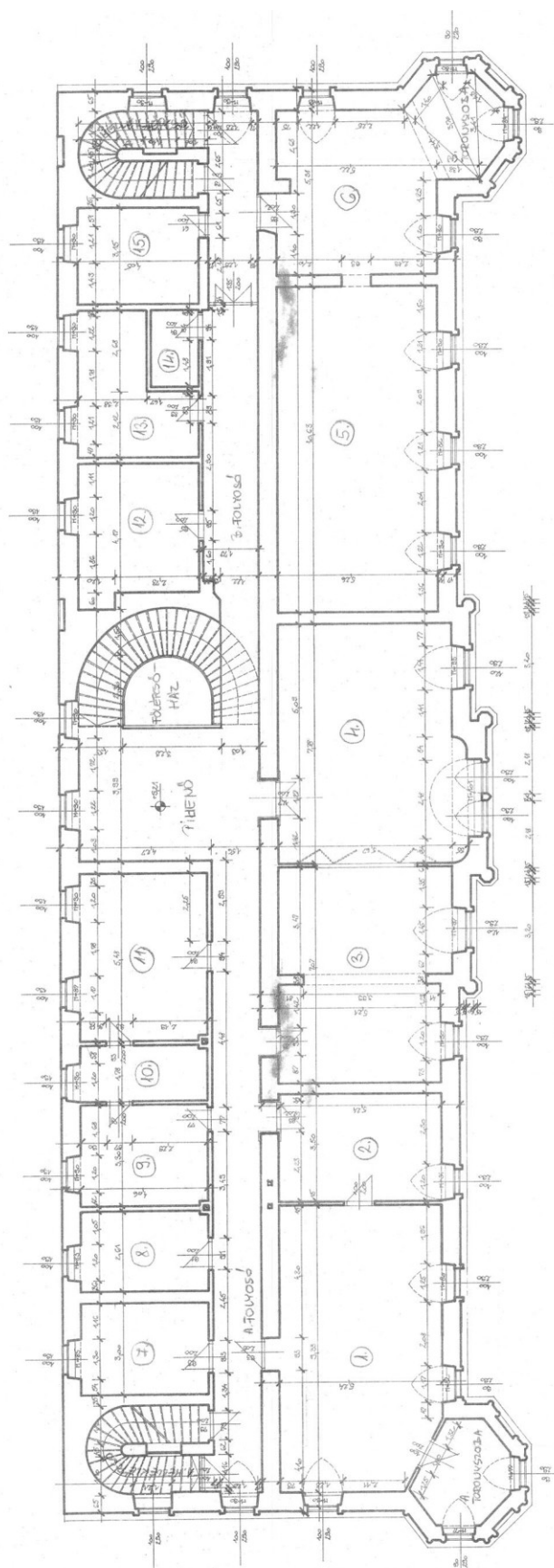

Földszinti alaprajz 1854-ből

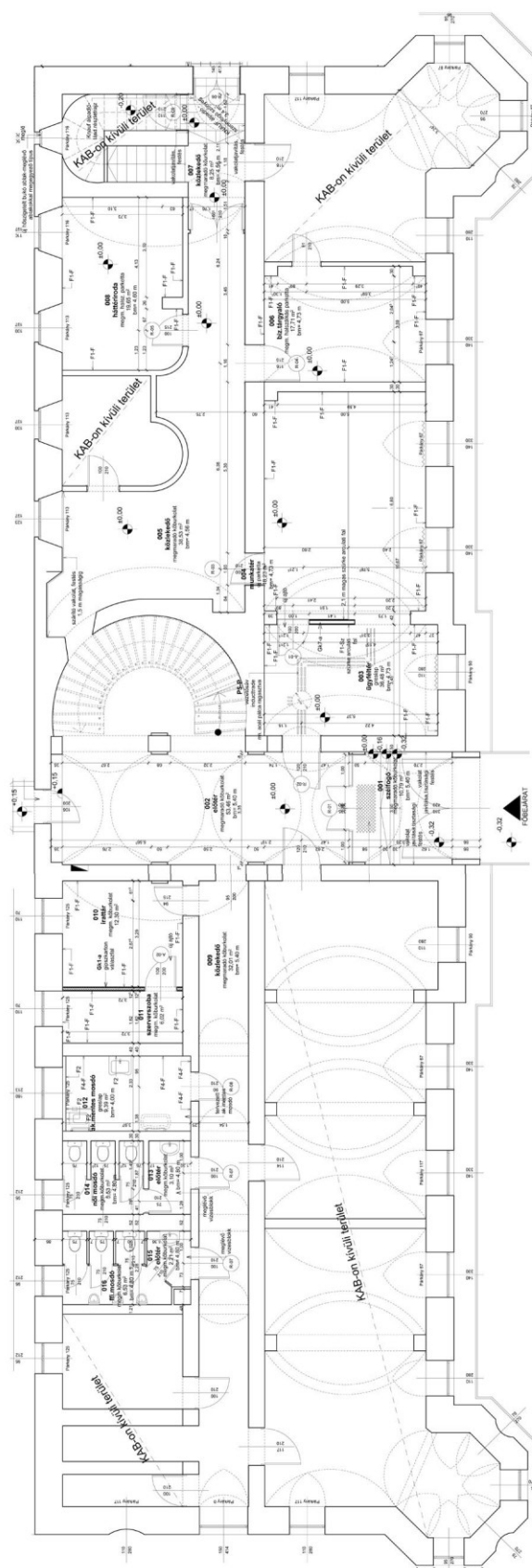

A déli – fő – homlokzat 1854-es rajza

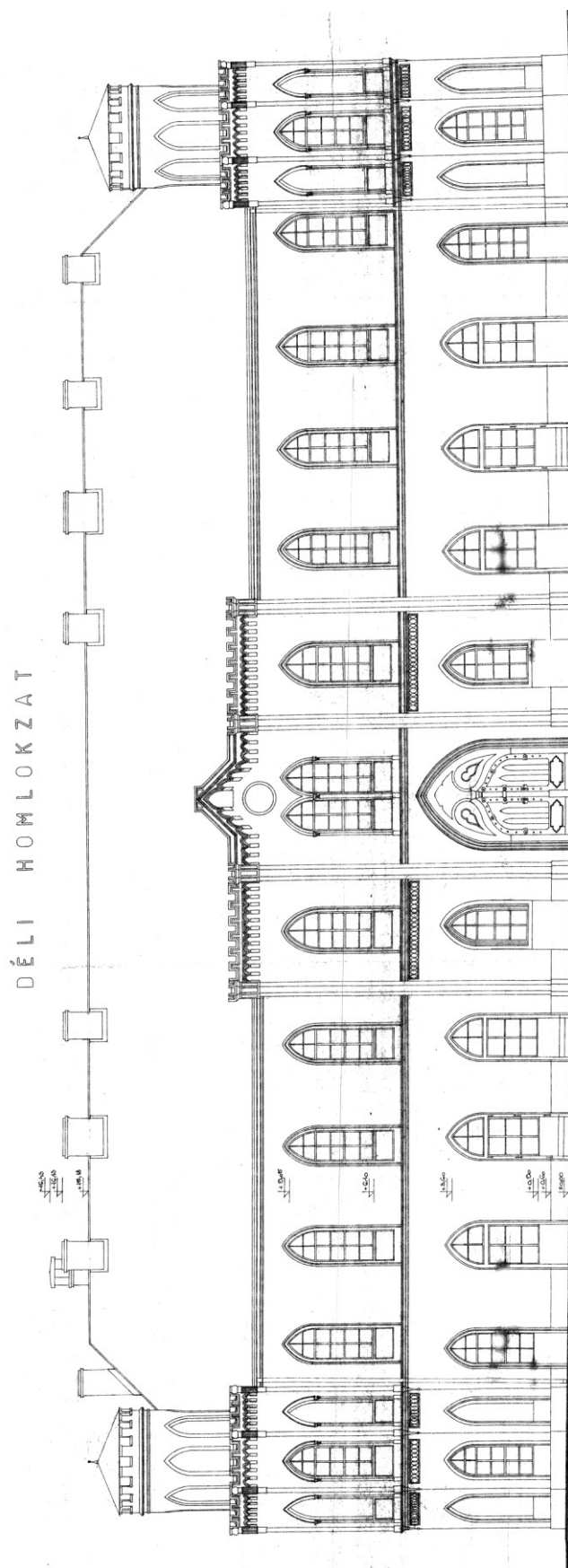
Földszinti alaprajz 1988-ból

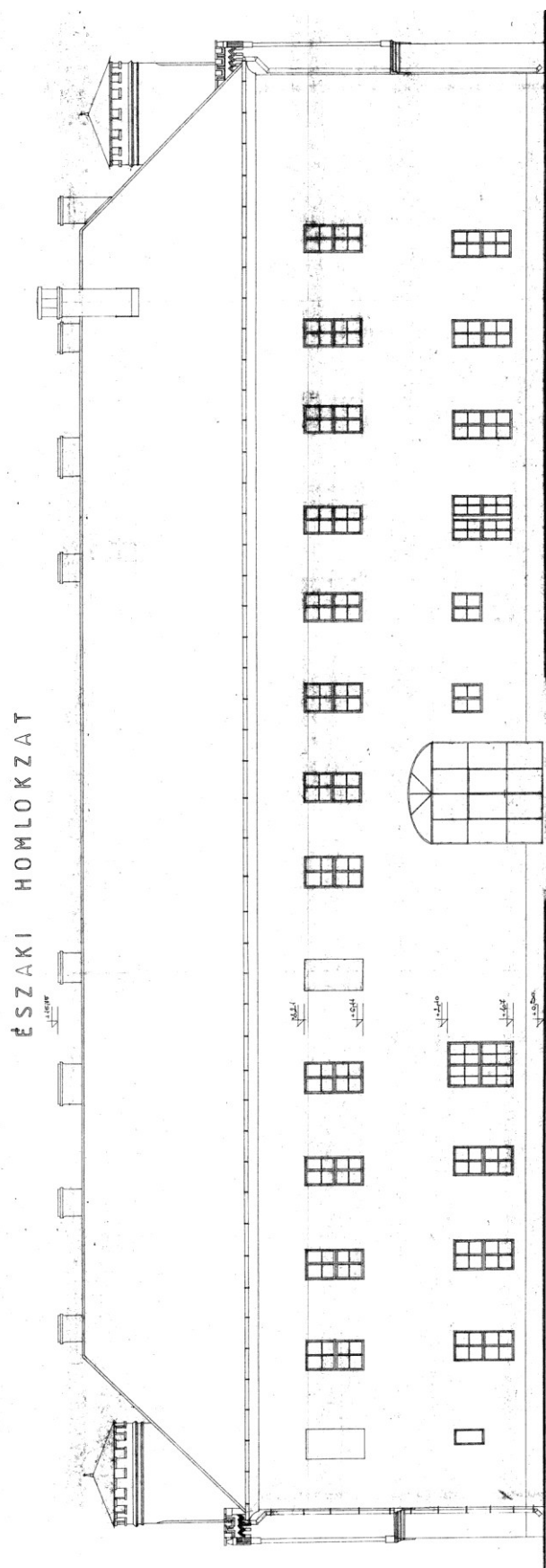
Emeleti alaprajz 1988-ból

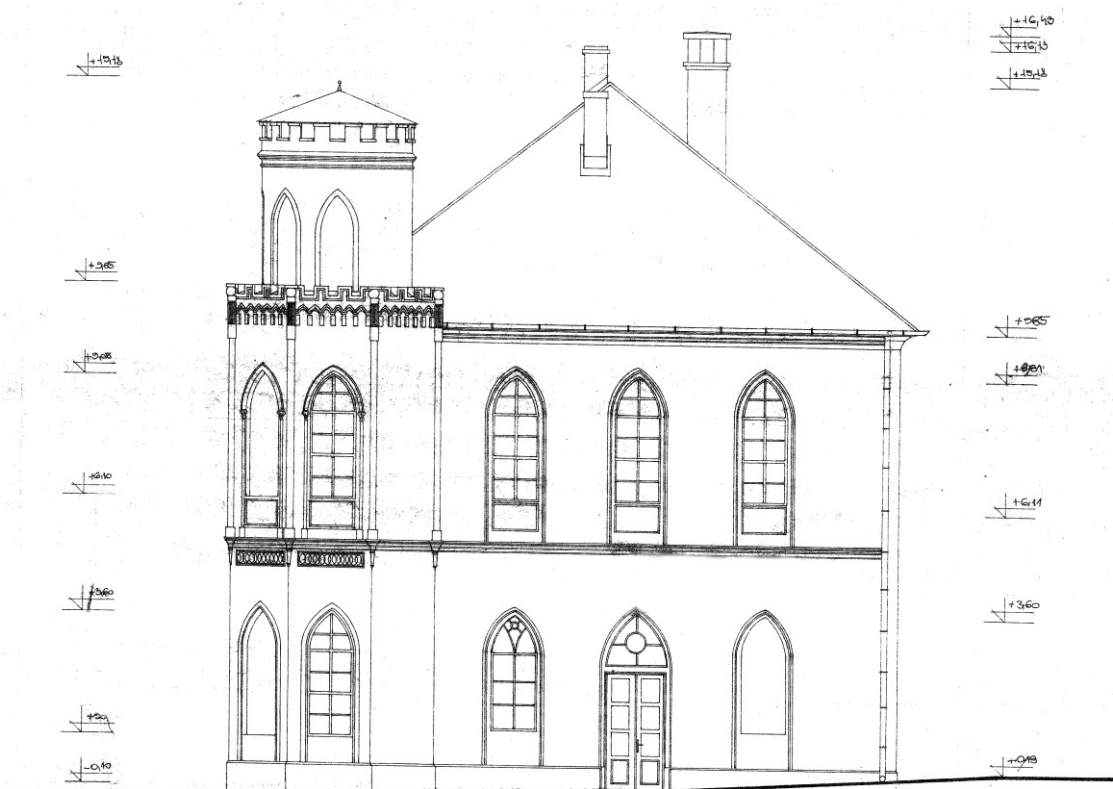
Földszinti alaprajz a 2014-es beavatkozásokkal

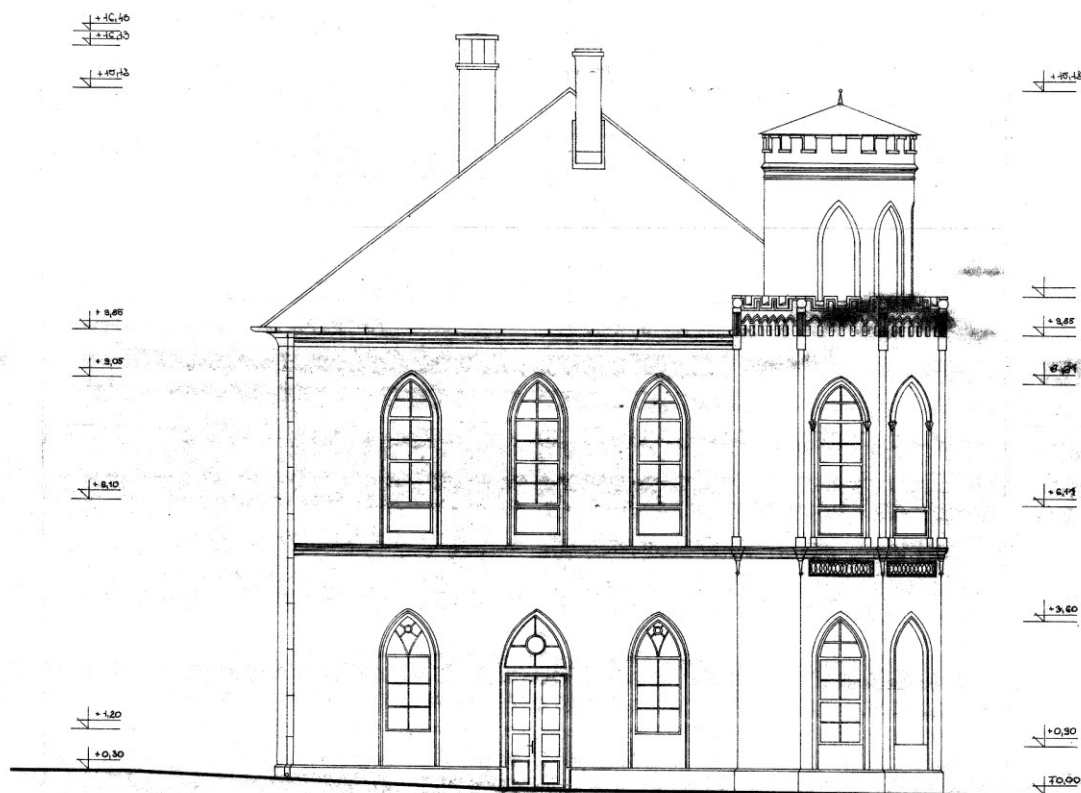
Déli homlokzat felmérési rajza 1988-ból

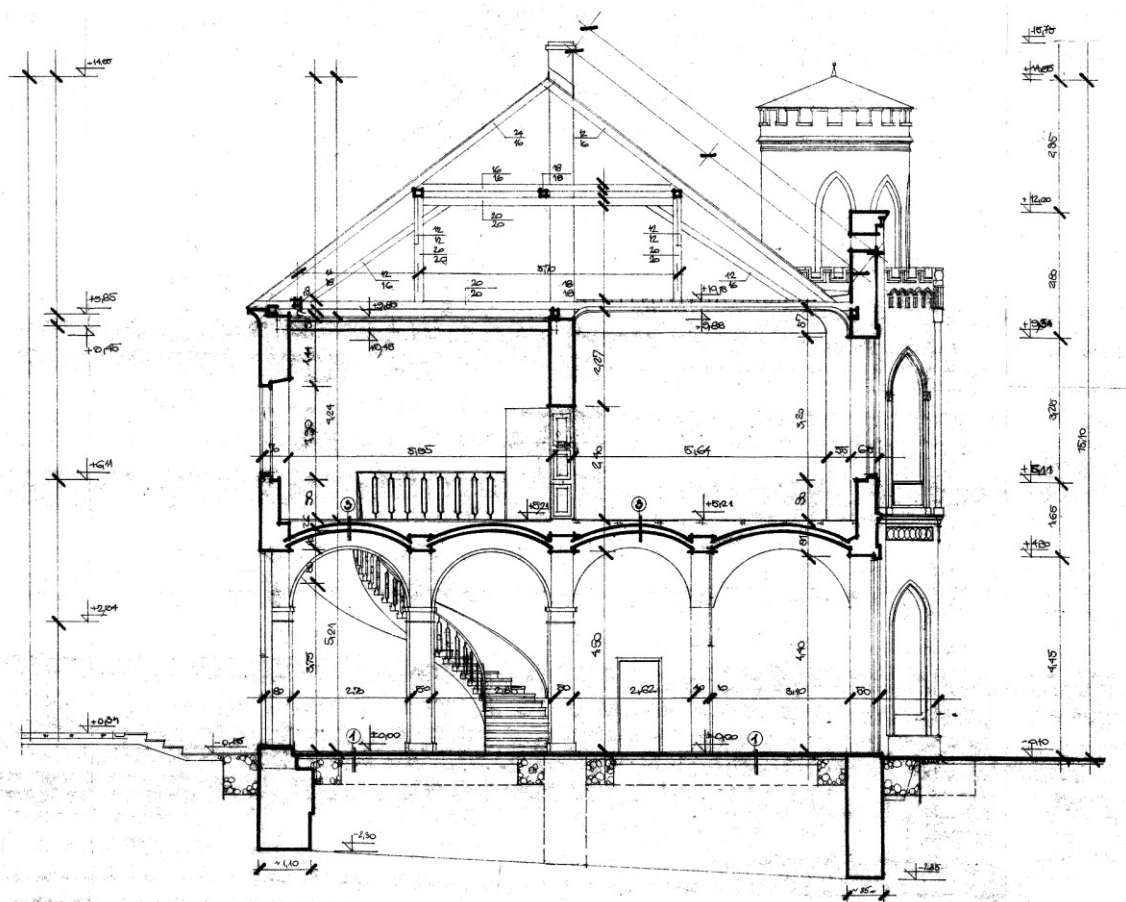
Északi homlokzat felmérési rajza 1988-ból

Keleti homlokzat felmérési rajza 1988-ból

Nyugati homlokzat felmérési rajza 1988-ból

Metszet 1988-ból